Il-Battaljun ta' Birkirkara fi Żmien l-Imblokk tal-Franċiżi

Ta' Ġużè Gatt

BHALMA jafu ħafna, meta l-Maltin qamu għall-Franċiżi, fl-1798, l-irħula għaqqdu l-Battaljuni tagħhom, biex, mhux biss jieqfu lil dawn, imma biex ukoll ikeċċuhom minn hawn. Fuq dan inkiteb ħafna. Għax ma tiftaħx ktieb li jitkellem dwar ġrajjietna u ma jsemmix x'għamlu niesna fis-sentejn li imblukkaw lill-Franċiżi fl-ibliet. Iżda ftit, jew xejn, il-kittieba għallu jgħidulna kif dawn il-Battaljuni kienu mgħaqqda u mqassma, jew f'liema naħa kellhom sehem sewwa xi wħud minnhom.

Fost it-tagħrif li sibna, dwar dawn il-Battaljuni, ġie f'idejna dak li għandu x'jaqsam ma' ta' Birkirkara. Għalhekk sa nitkellmu fuq dan. Iżda, qabel xejn, irridu ngħarrfu, li bi ħsiebna nħallu barra dak ix-xogħol kollu li għamel dan il-Battaljun ma' tul l-imblokk, billi l-ħidma tiegħu, bħalma għedna, tista' tgħid, hi magħrufa minn kulħadd. Mela, sa nitkellmu biss fuq kif kien magħmul u mqassam, u xi ntietef oħra li għandhom x'jaqsmu miegħu.

IS-SULDATI FUĊILIERI

Il-Battaljun ta' Birkirkara kien iffurmat mill-Fuċilieri, dawk is-suldati li l-lum ngħidulhom Fanterija, u mill-Artillieri. Dawn, ma għandniex xi ngħidu, kienu aktarx kollha voluntieri, bħalma hekk ukoll tal-Battaljuni l-oħra.

Meta, fl-1800, spiċċa l-imblokk, instab li s-suldati Fuċilieri li ħadu sehem ma' tul iż-żmien ta' sentejn li dam l-Assedju bla qatt ma telqu l-armi, kienu b'kollox 402, iżda ma' dawn hemm magħduda tnejn li telqu erba' xhur qabel.

Il-kap tal-Battaljun ta' Birkirkara tal-Kamp tal-Għargħar u ta' madwar, kien Ċensu Borg (Brared). Warajh, it-tieni fil-kmand, Dr. Leopoldu Bernard.

Maġġur tal-Kamp, Ċikku Borg. Aktarx ħu Ċensu.

Ajjutant Maġġur, Ċikku Pace.

Kappillan, Patri Majjistru Fra Ġużepp Micallef, ta' l-Ordni tal-Minuri Konventwali ta' San Franġisk.

Kirurgu, Dr. Toni Casha (1).

---

(1) Dari t-tobba kienu mqassma f'żewġ għamliet: Fiżiċi u Kirurġi. Ta' l-ewwel għall-kura tal-mediċina. L-oħrajn għall-qtugħ, feriti, eċċ.

Provditur tal-Kamp, Ċensu Calleja. Assistent tiegħu, Ġamri Pace.

Prim Skrivan tal-Battaljun, Ġużè Onofrio. Skrivan ta' warajh Natu Micallef.

Il-Battaljun tal-Fuċilieri kien imqassam f'erba' Kumpanniji.

L-ewwel Kumpannija, li b'Kaptan tagħha kellha lil Ġużè Sciclunа, kien fiha 7 Surġenti, 7 Kapurali u 77 suldat.

It-tieni, Kaptan l-Imgħallem Ċikku Sammut, 7 Surġenti, 7 Kapurali u 76 suldat.

It-tielet, Kaptan Nazju Cutajar, 7 Surġenti, 7 Kapurali u 72 suldat.

Ir-raba', Kaptan Pietru Camenzuli, 9 Surġenti, 9 Kapurali u 85 suldat.

Dan il-Battaljun, bħalma rajna, kien imgħaqqad regulari sewwa. Terġa', kellu sal-Banda tiegħu, ta' 14-il Tanburlin.

Surmast tal-Banda, Toni Malfiggiani. Tanbur Maġġur, Ġużè Psaila, Tanburlini: Toni Mizzi, Wiġi Galea, Ċensu Manni, Ċensu Muscat, Pupul Pace, Toni Arrighi, Ċikku Mizzi, Toni Bonnici, Ġużè Serena; Rajmondu Arrighi, Wiġi Bonnici, Ġużè Ganau. Ġanpatist Decelis, Ċikku Sciberras u Saver Neverin.

Mela, il-Fanterija kienet imgħaqqda minn Kap tal-Battaljun; 14-il Fizzjal; 32 Surġent, magħdud ukoll magħhom il-kap tal-Banda u t-Tanbur Maġġur; 30 Kapural; u 325 suldati u tanburlini. B'kollox, bħalma għidna, iġibu l-għadd ta' 402.

Iżda, meta wieħed igħodd l-ismijiet tal-Fizzjali, isib 13, flok 14. L-ieħor, li jidher imniżżel żejjed, ma sibniex l-isem tiegħu miġjub ma' dawk li semmejna aktar lura.

Dawn is-suldati Fuċilieri swew lill-Gvern Malti, ma' l-4 soldi u ħabbtejn ir-ruħ kuljum.

IL-KANUNIERI

Is-suldati Kanunieri, dawk li l-lum huma magħrufa bħala Artillieri, li kienu jagħmlu sehem mill-Battaljun ta' Birkirkara, sibniehom imqassma kif sa ngħidu.

Kaptan ta' l-Artillerija u tal-Kamp, Ċikku Borg.

Il-Batterija ta' Kemmuna kienet b'9 ambrezuri u maħżen kbir. Kap tagħha, Ġanni Fenech. Jieħdu ħsiebha 3 Surġenti, 3 Kapurali u 22 Kanunier.

Batterija ta' "Għar id-Dud". Kap Anġlu Aquilina; 2 Surġenti, 2 Kapurali u 15-il Kanunier.

Barra dawn li semmejna, fl-inħawi ta' tas-Sliema, kien hemm imqassma tliet Batteriji oħra, taħt il-ħarsien tal-Battaljun ta' Birkirkara. Bħala kap Bombist tagħhom it-tlieta nsibu lil Ċikku Busietta.

Kap ta' l-ewwel Batterija, Salvu Azzopardi; b'2 Surġenti, 2 Kapurali u 6 Kanunieri. Tat-tieni, Silvestru Casha; 2 Surġenti, 2 Kapurali u 8 Kanunieri. It-tielet, Ġużè Calamatta; 2 Surġenti, 2 Kapurali u 8 Kanunieri.

Waħda minn dawn it-tliet Batteriji kienet f'"Ta' Mrabat", b'4 murtali tal-bomba. Maħżen taħt l-art, li jesa' 100 ruħ, u ieħor fuq li jistgħu joqogħdu fih 20 Artillier, it-tnejn mibnija troll di bomba.

Oħra f'"Tax-Xini", imgħammra b'kanuni ta' 18. Iżda, l-oħra li tonqos, ma sibniex fejn kienet.

Terġa', f'"Tal-Għargħar", kien hemm Batterija wkoll. Kap Pawlu Pullicino, 2 Surġenti. 2 Kapurali u 15-il Kanunier. Din kienet imsejħa "It-Twila". Armata b'5 kanuni tat-18. Maħżen taħt l-art, mibni troll di bomba, u jesa' 100 ruħ. Fuq din ġiet imtella' tperper, għall-ewwel darba f'Malta, il-bandiera Ingliża. U fl-aħħar insibu Ridott, armat b'kanun tat-18, fi "Sqaq Kappara". 2 Surġenti, 2 Kapurali u 8 Kanunieri. Ma jissemmiex li kellu xi kap għalih, bħall-Batteriji l-oħra. Għal mal-Batteriji li semmejna, kien hemm 3 Surġenti Gwardjani tas-Sengħa, li jfhmu fl-Artillerija.

B'kollox, nies fl-Artillerija riedu jkunu 8 Fizzjali, 18-il Surġent, 15-il Kapural u 82 Kanunier, li jilħqu l-għadd ta' 123. Iżda, meta tniżżel it-total tagħhom, issemmew li kienu 17-il Surġent, wieħed minnhom kien imħallas mill-E.T. il-Gvernatur; 14-il Kapural, u 83 Kanunier, wieħed minn dawn ma serviex iż-żmien kollu ta' l-imblokk.

Is-suldati ta' l-Artillerija kienu jiswewlu lill-Gvern Malti 5 soldi u 10 ħabbiet kuljum ir-ruħ, jiġifieri sold u 8 ħabbiet aktar minn dawk l-oħrajn tal-Fanterija.

NIES TAS-SENGHA U L-BARRANIN FIL-BATTALJUN

Barra l-Fuċilieri u l-Kanunieri, għall-ħtieġa tal-Battaljun ta' Birkirkara, kien hemm ukoll xi nies tas-sengħa, u oħrajn għall-qadi tiegħu kif sa nsemmu.

Ħaddieda għas-servizz ta' l-Artillerija: l-imgħallem Pawlu Said u l-lavrant Nazju Bonett.

Armiera: Ċensu Cachia u Mikiel Carbon. Dan ta' l-aħħar għamel 8 xhur biss fis-servizz.

Diretturi tal-ħażna tal-porvli: Dun Franġisk Sammut u Mikiel Vassallo.

Nikol Falzon, Buttar.

Salvu Zammit, Kurrier.

Toni Debono, Gwardjan tal-munizzjon tal-gwerra.

Ċensu Zammit, għall-Artillerija.

Ċikku Mangion (ma jissemmiex x'kien jagħmel).

Imbagħad, għall-qadi ta' kull ħtieġa oħra li tinqala', insibu lil Ċensu Sammut, Stiefnu Camenzuli u Ċensu Psaila. Xi wħud minn dawn li semmejna kienu jaħdmu fil-porvli u ħwejjeġ oħra meħtieġa għall-Artillerija: ngħidu aħna skartoċċi għall-azzarini u għall-kanuni, spoletti tal-kanuni u suffarelli ta' l-ajru għas-sinjali ta' bil-lejl.

Mela, il-Battaljun ta' Birkirkara ma' tmiem l-imblokk tal-Franċiżi, insibuh li spiċċa mgħaqqad minn dawra ta' 537 ruħ. U, kif għedna, kellu organizzazzjoni daqs riġment regulari minn tal-lum.

Bħalma rajna, il-Battaljun kien mitfugħ waħdu fuq medda ġmielha sewwa ta' art, biex jilqa' l-assalti li l-Franċiżi setgħu jagħmlu mill-Forti Manoel u mill-Forti Tignè. Terġa', biex iħares kull ċaqliqa li setgħet issir mill-Franċiżi, inbena ħajt ta' 200 qasba tul, b'ħamest ixbar wisa', u b'25 gardjola għall-għases, biex, minn warajh il-Battaljun ta' Birkirkara jilqa' u jreġġa' lura dawk il-Franċiżi li jitħajru joħorġu mill-bejta ta' fejn kienu mdawra mill-Maltin.

Biex jirnexxi f'dan il-ħsieb, il-Battaljun ma setax ma jħaddanx fih dak l-għadd ta' nies li semmejna. Għalhekk ikoll'na naħsbu li dak ta' Birkirkara kien l-akbar wieħed fost sħabu l-oħra. Ukoll il-Banda tiegħu tidher li kienet ta' għadd iżjed minn ta' l-oħrajn. Bħallikieku, il-Battaljun ta' l-Imdina ma kellux għajr 4 tnabar biss.

Iżda, għalkemm il-Battaljun kien iġib l-isem ta' Birkirkara, insibu li n-nies tiegħu ma kinux kollha minn dak il-pajjiż. Tassew li fl-għadd ta' 537 ruħ li tajna, ma sibniex minn fejn kienu; imma, minn barra dawk, kien hemm 754 ruħ oħra li servew fil-Battaljun, għal xi żmien, ma' tul is-sentejn ta' l-im-

blokk. Dawn ma baqgħux sa l-aħħar imħabba xi mewt, mard, jew għax telqu meta tnaqqsu xi nies mill-Battaljun, inkella għal xi ħaġ'oħra. U billi f'dana l-għadd ta' l-aħħar, jissemmew kollha minn fejn kienu, naħsbu li hekk ukoll kien hemm il-barranin ma' dawk li ma jingħadx minn fejn huma.

L-inqas li kien hemm suldati fil-Battaljun, minn Għawdex, H'Attard, u n-Naxxar, billi ma nsibux imsemmi għajr wieħed biss minn kull banda. Wara jiġu ta' Ħal Luqa u l-Birgu, 3 minn kull naħa. Imbagħad Bormla, 8; l-Isla, 10; Mosta, 13; u l-Furjana, 18. Iżda, l-aktar li kien hemm mill-Belt, billi l-għadd tagħhom laħaq 77 ruħ.

Mela, għal kull wieħed barrani, insibu sitta minn Birkirkara. Terġa', dan jagħtina x'naħsbu li aktarx li f'kull Battaljun kien hemm ukoll il-barranin, l-iżjed minn ta' l-ibliet.

RIGAL MILL-INGILTERRA LILL-MALTIN

Fit-3 ta' Diċembru 1803, ħarġet tagħrifa mill-Gvernatur, fejn tgħid, li mal-ħafna beneficcji li r-Re ta' l-Ingilterra għoġbu jagħti lill-poplu Malti, irid iżid ukoll rigal ta' 167,000 skut, bi ħlas tal-ħila li wrew il-Maltin fil-ħidma li għamlu, meta qabdu l-armi biex jaqbżu għal arthom, ma' tul l-imblokk tal-Franċiżi. U billi dawn il-flus ġew imħollija fi ħsieb il-Gvernatur, biex iqassamhom hu, ma riedx li jibqa' xi ħadd barra minn dawk li għandhom jedd għal sehemhom. Fuq hekk, fl-imsemmija tagħrifa, sejjaħ lil kull wieħed li jaf li ma hux imniżżel fil-listi li bagħtu l-kapijiet tal-Battaljuni, biex imur is-Segreterija tal-Gvern, fid-19 ta' Diċembru, u hemm jagħti ismu u x'servizz għamel, waqt li wkoll irid jagħti xhieda ta' dak li jgħid.

Billi għal din it-tagħrifa tqanqlu ħafna li ħasbu li għandhom xi jedd, fil-11 ta' Diċembru ħareġ avviż ieħor, fejn fisser min kellu jieħu sehem mill-imsemmi rigal. L-ewwel ma jieħdu, dawk li waqt il-waqgħa ta' l-ibliet kienu għadhom fis-servizz militari. Dawk li fil-bidu servew fl-imblokk, u ġiebu ruħhom tajjeb bil-ħila li wrew, waqt xi ħtieġa li nqalgħet, u wara mietu, jew mhux ħtija tagħhom li ma setgħux jissuktaw fis-servizz sa l-aħħar, jittieħed ħsieb tagħhom, biex jieħdu xi ħaġa huma wkoll. Iżda dawk kollha li, meta fettlilhom telqu minn rajhom mill-militar, ma jieħdu xejn.

Għall-bidu ta' l-1804 bdew jitqassmu l-flus tar-rigal li semmejna. In-nies tal-Battaljun ta' Birkirkara mhux kollha messhom xorta waħda. Dawk is-suldati li ma għamlux iż-żmien kollu ta' l-imblokk, ħadu n-nofs ta' l-oħrajn li baqgħu sa l-aħħar. Fl-ewwel tqassima li saret, il-Kap tal-Battaljun ta' Birkirkara, Ċensu Borg, ħa 700 skut. Ħadu 50 skut kull wieħed: il-Maġġur tal-Kamp, Ċikku Borg; l-Ajjutant Maġġur, Ċikku Pace; il-Provditur tal-Kamp, Ċensu Calleja; il-Prim Skrivan, Ġużè Onofrio; it-tieni Skrivan, Natu Micallef; il-Kap ta' l-Artillerija, Ċikku Borg; il-Kap Bombista, Ċikku Busietta; u l-Kaptani tal-Fanterija, Ġużè Scicluna, l-imgħallem Ċikku Sammut, Nazju Cutajar u Pietru Camenzuli.

Ma' dawn li semmejna, insibu li ħadet ukoll 50 skut, is-Sinjura Preziosi, armla tal-Kirurgu Toni Delicata, li, milli jidher, kien fil-Battaljun ta' Birkirkara qabel il-Kirurgu Casha. Il-Kappillan tal-Kamp, Patri Majjistru Fra Ġużepp Micallef, u l-Kirurgu Toni Casha, ħadu 40 skut kull wieħed. Il-kapijiet tal-Batteriji: Ġanni Fenech, Anġlu Aquilina, Salvu Azzopardi, Silvestru Casha, Ġużè Calamatta u Pawlu Pullicino, messhom 35 skut kull wieħed.

Ma' dawn il-fizzjali, kaptani, eċċ., li semmejna, insibu oħrajn, li, billi ma għamlux iż-żmien kollu ta' l-Assedju, ħadu anqas minn dawn ta' hawn fuq, bħalma sa nuru: Spiżjar Salvu Zammit, 30 skut; Kappillan Dun Franġisk Sammut, 20; Pawlu Bartolo, Sotto Provditur, 30; l-Imgħallem Stiefnu Camenzuli, 25; l-Imgħallem Ċensu Sammut, 25; u l-fizzjali: Pawlu Said, 25; Mikiel Anġ. Garci, 20; Mikiel Vassallo, 20; Ġamri Pace, 30; u Ċikku Psaila, 35. Is-Surmast tal-Banda, it-Tanbur Maġġur u s-Surġenti kollha, kemm tal-Fanterija u kemm ta' l-Artillerija, li baqgħu fis-servizz ma' tul l-Assedju, messhom 30 skut kull wieħed. Il-Kaprrali, 20. U s-suldati u t-tnabar, 15.

Dawk li fil-Battaljun ta' Birkirkara għamlu xi żmien biss, u ma ssuktawx sa l-aħħar mhux ħtija tagħhom, kienu ta' liema grad kienu, minn Surġent 'il isfel, kollha ħadu xorta waħda: 7 skuti u 6 rbajja' r-ruħ. L-għadd ta' dawn, bħalma għedna iżjed lura, laħaq 754 wieħed. Fost dawk li ħadu dan il-ħlas, insibu l-kurrieri, armiera u n-nies l-oħra tas-sengħa li konna tajna l-isem tagħhom iżjed lura. Insibu wkoll imniżżla xi wħud milli ġew iffuċilati mill-Franċiżi fl-imsemmi għadd ta' 754.

Billi wara li sar dan it-tqassim ta' flus kien baqa' aktar, fl-10 ta' Marzu 1805, ħareġ avviż ieħor, fejn għarraf li sa jerġgħu jitqassmu l-flus li fadal. Iżda din id-darba ma kienx hemm differenza bejn dawk li servew fl-Assedju kollu u l-oħrajn li għamlu xi żmien biss. Minn Surġent 'il fuq, ħadu kollha 10 skuti kull wieħed, waqt li minn Kapural 'il isfel messhom 3 skuti u 3 rbajja'. Il-Kmandant tal-Battaljun, Ċensu Borg, ħa 100 skut. Il-familji ta' dawk li mietu bil-gwerra, fl-ewwel tqassima ħadu 15-il skut u fit-tieni 3 skuti u 3 rbajja'.

Mill-flus li ġew mill-Ingilterra, il-Battaljun ta' Birkirkara messu sehmu ta' 16,444 skut u rbiegħi. Wieħed biss ma ħa xejn, minn dawk kollha li kienu fl-imsemmi Battaljun. Għall-anqas ismu ma sibnieh imniżżel imkien. Irridu ngħidu għal Dr. Leopoldu Bernard, li, bħalma konna għedna, kien jiġi fil-kmand wara l-kap ta' kulħadd, Ċensu Borg.

IT-TELF TAL-BATTALJUNI

Bħalma l-Battaljun ta' Birkirkara kien fih nies aktar minn kull Battaljun ieħor li ħa sehem fl-imblokk tal-Franċiżi, hekk ukoll naħsbu li l-għadd tal-mejtin tiegħu kien jisboq lil ta' l-oħrajn.

Dan il-Battaljun kien mill-ewlenin li tilef min-nies tiegħu, billi fl-ewwel ħarġa mill-Belt li għamlu l-Franċiżi, biex imorru jagħtu l-għajnuna lil sħabhom ta' l-Imdina, fit-taqtigħa li saret, il-Karkariżi reġgħu lura lill-Franċiżi lejn il-bejta tagħhom. Iżda, fit-taqbida baqgħu mejta Ġanni Borg u Anġlu Mallia, it-tnejn minn Birkirkara.

F'sortita oħra li għamlu l-Franċiżi, li baqgħet tissejjaħ "il-kbira", billi dawn ħarġu b'xi tliet kolonni ta' suldati, u attakkaw f'daqqa lill-Maltin minn bosta bnadi, bla ma rnexxielhom il-ħsieb ta' rashom, għaliex sfaw imreġġgħin lura b'telf kbir, il-Battaljun tilef tliet Karkariżi oħra: Ċensu Borg, Toni Uzzini u Ġanni Borg. Terġa', ma' tul l-Assedju, insibu li ntilfu dawn: Ġamri Aquilina minn Birkirkara, miet b'fuċilata f'nagħsu, waqt li kien għassa f'"Ta' Garofalo"; Ġanni Vella, mill-Furjana, kien mar ma' oħrajn f'Marsamxett u ħelisha ħafif, iżda miet fl-assalt li sar mill-għassa avanzata tal-Franċiżi f'tas-Sliema; Ġużè Micallef, mill-Belt, miet b'fuċilata f'ġenbu; Saver Fiteni u Nazju Borg, minn Birkirkara, mietu fis-servizz b'xi tiri mill-Franċiżi; Ġużè Micallef, minn Birkir-

kara, miet b'tir mill-Franċiżi, waqt li kien għassa; Nazju Grech, mil-Isla, Surġent, miet b'fuċilata; u Ġużè Grech, minn Birkirkara, miet b'kanunata fis-servizz.

Iżda, l-akbar telfa li ġarrab il-Battaljun ta' Birkirkara, kienet f'dik il-biċċa ta' Marsamxett, meta ħafna Maltin, minn xi wħud mil-Battaljuni, marru jistaħbew f'xi mħażen tal-post li semmejna, biex, minn hemm jidħlu għal għarrieda fil-Belt u jaħbtu għal-Franċiżi, kif hekk kienu miftiehma mal-Maltin l-oħra ta' ġewwa, fil-konġura li saret minn Kaptan Lorenzi u Dun Mikiel Xerri. Il-biċċa ma rnexxietx. Għax dawn inkixfu mill-Franċiżi, waqt li kienu għadhom moħbija. U, fit-taħwida li nqalgħet fid-dlam, xi wħud baqgħu mejta fil-post. Il-Battaljun ta' Birkirkara tilef dawn in-nies mill-Belt: Toni Grech; Ġużè Micallef, miet b'tir; u Matti Camilleri, li miet imqatta' bċejjeċ mill-Franċiżi.

Dawk li nqabdu ħajjin, wara ġew iffuċilati mill-Franċiżi. Mill-Battaljun ta' Birkirkara nsibu dawn li kienu mill-Belt, Fidiel Mizzi, Nazju Mifsud, Ġużè Borg, il-Kanunier Pietru Quaracini, Bertu Curmi, Natu Buhagiar, Ġamri Azzopardi, Ġulju Manco u Wiġi Sciberras.

Minn Birkirkara: Vitor Busuttil, Ċikku Scerri, Ġanni Attard, Anġlu Attard, Ġużè Ciantar u Pietru Psaila. Mill-Isla: Ġanni Fosca, Luqa Gagliardo u Ġerardu Scarpetta.

U b'dawn l-34 Martri tal-Patrja li semmejna, sa nagħalqu dan it-tagħrif li ksibna u li għandu x'jaqsam mal-Battaljun ta' Birkirkara fi żmien l-Imblokk tal-Franċiżi f'Malta.